

Inleiding en verantwoording

Er zijn in de loop der jaren duizenden boeken geschreven en honderden films gemaakt waarin allerhande ziektes, aandoeningen en beperkingen een belangrijke rol spelen. Dat is niet zo verwonderlijk, omdat medische problemen een zeer grote invloed hebben op het dagelijkse functioneren en op de levenskwaliteit van ieder van ons. In vakjargon spreekt men in dit verband over 'health-related quality of life' of 'gezondheidsgerelateerde levenskwaliteit'. In het verlengde en als onderdeel daarvan maken ook spraak-, taal- en gehoorproblemen vaak het onderwerp uit van boeken, films en theateropvoeringen.

In wat volgt willen wij een overzicht geven van wat er verschenen is over stoornissen op het vlak van spraak, taal en gehoor in diverse media. Het is vooral een oplijsting, maar met dikwijls toch ook de nodige kritische kanttekeningen en commentaren. Wij streven hierbij geen volledigheid na, wat trouwens onmogelijk zou zijn gezien het grote aanbod. We hebben geregeld ook geput uit het boek *'Dysfluencies: on speech disorders in modern literature'* (Eagle, 2014), dat voor zover wij weten zowat het enige boek is dat in de voorbije jaren over dit onderwerp is verschenen. We vonden ook heel wat informatie op het internet (een lijst van geraadpleegde websites is voor de geïnteresseerden terug te vinden in de appendix achteraan).

Wij kozen voor de titel *'Nietszeggend veelzeggend'* vanuit volgende redenering. Ten eerste hebben heel wat personages die voorkomen in de hier beschreven boeken, theaterproducties en films het moeilijk met spreken en zij zeggen dus vaak niet zoveel of zelfs helemaal niets. Daarnaast kan het als veelzeggend beschouwd worden dat personen met spraak- taal- en/of gehoorstoornissen vaak niet als volwaardig worden voorgesteld, maar veeleer als meelijwekkend of beklagenswaardig. Zij hebben ook figuurlijk vaak geen of slechts een beperkte stem in het kapittel.

We maakten een indeling volgens een aantal stoornissen. Achtereenvolgens behandelen wij afasie, het locked-in syndroom, doofheid en slechthorendheid, stotteren, mutisme en dysartrie-anartrie. In het laatste deel komen nog een aantal 'andere' spraak- en taalstoornissen aan bod, zoals schisis en stemklachten. Telkens maken

we een onderscheid tussen enerzijds (auto)biografische en non-fictie boeken en films, anderzijds fictieverhalen en -films en ten slotte ook kinder- en jeugdboeken. Wij hebben er bewust voor gekozen geen wetenschappelijke werken over de genoemde problematieken op te nemen. Specifieke vakliteratuur is immers ruim beschikbaar.

Ook hebben we ervoor geopteerd om geen spraak- en taalproblemen te beschrijven die het gevolg zijn van een bredere, primaire problematiek. Aandoeningen zoals dementie, autisme en verstandelijke beperkingen geven eveneens aanleiding tot ernstige stoornissen in de communicatie, maar ze vallen op zich buiten het bestek van dit boek. Zo zijn er bijvoorbeeld enkel en alleen al over mensen met autisme zeer veel boeken geschreven en films gemaakt.

Op deze plaats willen we iedereen bedanken die ons tips heeft gegeven in de loop van onze zoektocht. Een speciaal woord van dank aan de leden van de Facebook-groep 'Iedereen leest – Wat lees jij?'. We hebben binnen deze groep een oproep gelanceerd om ons op de hoogte te brengen van dergelijke publicaties. We kregen vele, vaak zeer nuttige reacties. Ook bijzondere dank aan Eline Van Kerckhove, die ons een opijsting bezorgde die het resultaat was van een gelijkaardige oproep bij haar collega's van de Thomas More Hogeschool en via de Facebookpagina's 'Logopedie Vlaanderen' en 'Logopedisten'.